

ג. בהמה שנמצאת מירושלים ולמגדל עדר, וכמדה זו לכל רוח, יש לו לחוש שמא הוקדשה לקרבן, שרוב בהמות היוצאות משם זבחים הם. הלכך יש לו להסתפק בכל הזבחים שהיא ראויה להם, ואם בא לאכלה צריך לצאת מכל חשש, וכך יעשה; —

היה זכר בן שנתו; יש לו להסתפק שמא עולה הוא או זבח שלמים הלכך אי אפשר להקריבו אלא יפדהו. [לרבי אושעיא בדעת רבי מאיר, יכול לפדותו בעודו תמים. ולרבי יוחנן לא יעשה כן אלא ימתין עד שיומם מאליו ורק אח"כ יפדה]; יביא שתי בהמות ויאמר, אם זו עולה — תתחלל על בהמה זו, וחברתה תהא שלמי נדבה. ואם זו שאבדה שלמים — תתחלל על השניה, והראשונה תהא עולת נדבה. ויביא בהמה נוספת (תוס') עם לחם, ויאמר: אם זו שאבדה היתה תודה — תתחלל על זו. ואם לאו — תהא זו תודה בנדבה. [ואין לחוש משום אשם נזיר ואשם מצורע, שהם בני שנה — לפי שאינם מצויים. ואין לחוש משום פסח [בזמנו] — כי זהירים בו יותר שלא יאבד. ואין לחוש לחטאת ציבור שהיא באה זכר בן שנתו — שלב ב"ד מתנה עליהם שאם יאבדו יהיו חולין (תוס'). ותורי"ד כתב מפני שהירים בו שלא יאבדו].

ואף על פי שעשה ככל זה, עדיין יש לחוש שמא הוא בכור או מעשר שאין לו פדיון, הלכך יאכל במומו בתורת בכור ומעשר, שאין נשחטים באיטליז ואין נשקלים במשקולות (ולא ימכרו).

הרמב"ם (פסוה"מ ו, יח) כתב [דלא כתוס'] שמביא רק שתי בהמות ולחם, ומקריב בהמת השלמים עם הלחם, שמא תודה היא (ונאכלת ליום ולילה, כתודה. ואף להתוס' משמע שבהמת השלמים נאכלת ליום ולילה, שמא היא מותר הפסח. ויש חולקים (ע' מקדש דוד קדשים, קונטרס אחרון ה סק"ג — בשיטת הראב"ד המובאת בריטב"א).

זכר בן שנתים — יש לו לחוש שמא אשם הוא, ואין לו תקנה בהבאת בהמה לאשם, שאין אשם בא בנדבה.

ומכל מקום אפשר שיש לו תקנה לאחר שיומם, שיתנה ויאמר אם הוא אשם — ייקרב אשם, והנכסים נדבה [וכמאן דאמר (בזבחים צא) נסכים הבאים בפני עצמם לספלים כנסכי הקרבן], ואם כבר נתכפרו בעליו באחר — הלא דינה לקיץ המזבח ותהא בהמה אחרת עולה תחתיה. ואם היה זה שלמים — שלמים, שהרי מתנותיהם שוות לאשם. (עפ"י רמב"ן ותוס'). והרמב"ם (פסוה"מ ו, יח) כתב שאין לו תקנה, כי שמא אשם הוא ועדיין לא נתכפרו בעליו [ולשיטתו אין יכול להתנות שיהא אשם או שלמים — ע' משנה למלך מעשה הקרבנות טז, יא]. הלכך כונסו לכיפה (עפ"י תורי"ד).

נקבה בת שנתה — יש לחוש שמא חטאת היא ולכן אין לה תקנה אלא להכניסה לכיפה והיא מתה מאליה.

נקבה שעברה שנתה — אין לו לחוש שמא היא חטאת שעברה שנתה, שאין זה מצוי, הלכך חושש לה רק משום שלמים ומשום תודה כנ"ל, שהרי עולה ואשם — זכרים הם.

דף נו

ק"ג. א. האם מותר ליקח בהמה במעות מעשר שני, ומה הדין בדיעבד?

ב. מה דין הלוקח עבדים וקרקעות במעות מעשר שני?

א-ב. אין לוקחים בהמה במעות מעשר שני.

א. רש"י מפרש: משום וצרת הכסף — כסף שיש בו צורה. ועוד, שמא תכחיש בטורה הדרך. תוס': שמא תגדל עדרים עדרים. ואפילו בזכרים גזרו אטו נקבות, לדברי חכמים. ורבי מאיר לא גזר.

ב. אם המטבעות שבאותו מקום אינן יוצאות בירושלים, התוס' צדדו שהתירו לו ליקח בהמה במקומו כדי להעלותה לירושלים ולהקריבה שם.

ואם לקח; בשוגג — יחזרו דמים למקומם שמקח-טעות הוא, שאילו ידע הלוקח שהן מעות מעשר, לא היה לוקח. לקח במזיד; אם מתכוין לשם הקרבת הבהמה בירושלים לשלמים — תעלה ותאכל במקום. ואם מתכוין להוציא לחולין (רש"י: לאכול הבהמה חוץ לירושלים, שלא כדין. תוס': שאמר למוכר שאינו רוצה לחלל קדושת המעות על הבהמה) — יחזרו דמים למקומם. קנס הוא שקנסו חכמים לבטל את המקח. ואם המוכר ברח, משמע בגמרא שקנסו את הלוקח לאכול כנגדן. (לפרש"י ור"מ בתוס', מחלל את המעות שביד המוכר באשר הוא שם, על מעות שלו, ומעלן לירושלים. ולריב"א אין תוקף לחילול זה אלא קנס בעלמא הוא אבל המעות שביד המוכר נשארים בקדושתם). בהמה טמאה, אין מעשר שני מתחלל עליה, ולכן אם לקח — יחזרו דמים למקומם. ואם המוכר ברח — יאכל הלוקח כנגדן. וכן הדין בלוקח עבדים וקרקעות במעות מעשר שני.

א. בהמה טהורה שאינה ראויה להקרבה, כגון בעלת מום — אין החילול חל עליה משום גזרת חכמים שמא יגדל עדרים עדרים. לחכמים, בין זכרים בין נקבות. ולרבי מאיר — דוקא נקבות, אבל זכרים מותר. (תוס' עפ"י התוספתא).

ב. שאר חפצים המשמשים לאדם כגון כסות וכלים — אין לוקחים אותם במעות מעשר שני. ויש אומרים שמדאורייתא אין איסור אלא בצרכי המת. ויש אומרים שלדעת כמה תנאים מותר אף לכתחילה ליקח חפצים לצורך החי.

קיד. המקדש אשה באיסורי הנאה או בדמיהם — האם היא מקודשת?

המקדש בערלה, בכלאי הכרם, בשור הנסקל (רש"י: משנגמר דינו. ורבנו תם אמר שאינו נאסר בהנאה מחיים. וכן י"א בשיטת הרמב"ם), בעגלה ערופה (יש אומרים משעת ירידתה לנחל נאסרה, וי"א רק לאחר עריפתה. ע' כריתות כה. ופסק הרמב"ם כדעה ראשונה), בצפרי מצורע, בשער נזיר, בפטר חמור (לרבי יהודה מחיים, ולרבי שמעון רק לאחר עריפה. (להלן נז:). ויש סוברים שלר"ש מותר אפילו לאחר עריפה. ע' בכורות ט-י), בבשר בחלב (מלבד לרבי שמעון שמתיר בהנאה. נז-נח). ובחולין שנשחטו בעזרה — אינה מקודשת.

א. וכן הדין בחמץ בפסח [מלבד לרבי יוסי הגלילי המתיר חמץ בהנאה]; בנותר ובפיגול — קידש בהם אינה מקודשת.

אברי שעיר המשתלח — נחלקו רב ושמואל האם הם מותרים בהנאה (במדבר — כמדבר שהוא הפקר), או אסורים (אל ארץ גזרה). והלכה שמוותר. לא אמרה תורה שלח לתקלה. (רבא — יומא סז; רמב"ם — עבודת יום הכפורים ה,כב).

ב. בסוגיא בבכורות (ט-י) אמרו שהמקדש בפטר חמור מקודשת אפילו לרבי יהודה שאוסר בהנאה, כי אשה יודעת שצריכה לפדותו בשה ודעתה להתקדש בדמי ההפרש שבין החמור לשה. [ופשוט שאם שוויו כשיעור המנימלי של ששה או פחות — אינה מקודשת. ובוה מדברת משנתנו. ע"ש י: ורשב"א כאן]. הרמב"ם לא הביא זאת. וגם מדברי התור"ד יוצא שלהלכה

אינה מקודשת. ויש אומרים שתלוי הדבר במחלוקת הסוגיות ובשתי לשונות בגמרא בבכורות. וכן נחלקו בדבר בירושלמי. (ע' שער המלך אישות ה,א; בית מאיר כה,כא; חדושי הנצי"ב בכורות י: אבן האול גניבה ב,ג; שיעורי ר' שמואל לעיל נב:). ויש מי שכתב לחלק בין אם מקדשה 'מעכשיו' שאינה מקודשת (להרי"ד והרמב"ם), ובין אם מקדשה 'לאחר זמן' (עפ"י מהרי"ט אלגאזי הל' בכורות שם).

ג. גם המקדש באיסורי הנאה דרבנן אין חוששים לקדושין (פסחים ז.). ולדעת רבנו תם, דוקא בכגון חמץ דרבנן בשעות דאורייתא, אבל בשעות דרבנן — חוששים. (פרטים נוספים — ע' בפסחים ז.).

ואפילו ננקוט שגם בחמץ דרבנן ובשעות דרבנן אינה מקודשת, אפשר שבאיסור שאין לו עיקר מהתורה — מקודשת, כגון חולין שנשחטו בעזרה למאן דאמר לאו דאורייתא (עפ"י רמב"ן נח.).

ומשמע אפילו לא ידעה שהוא איסור, ואכלתו — אין חוששים לקדושין, היות והוא אסור בהנאה ואינו ברשותו של אדם, הרי זה כמקדש בדבר שאינו שלו. (עפ"י שפת אמת — פסחים ז. וע"ש באריכות בחדושי רעק"א).

ד. יש אומרים שאם יש באפרן שוה פרוטה — אשה מתקדשת באיסורי הנאה משום אפרן [כל שאינה מוטעית ואין חסרון של סמיכות דעת]. (ערמב"ן ועוד).

מכרם וקידש בדמיהם — מקודשת.

עבודת כוכבים, כיון שהיא תופסת דמיה — אף אם מכרה וקידש בדמיה אינה מקודשת. (והוא הדין לדין נסך ולעיר הנדחת וכד'). וכן הדין בפירות שביעית.

א. פרשו התוס': לאחר הביעור. ויש סוברים שלאחר הביעור אין שייך כלל התפסה בדמים, שכבר פקעה הקדושה מהפירות ואינם אלא כשאר איסורי הנאה שהמקדש בדמיהם מקודשת. (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ה קנב — מחלוקת הרידב"ז והגר"נ ויידענפלד).

ב. לכתחילה אסור לו לקדש אפילו בדמי איסורי הנאה. אבל אם קידש מקודשת, הואיל והדמים הללו מותרים בהנאה לאשה (ראשונים). ויש סוברים שמותר אף לכתחילה לקדש בחליפי איסורי הנאה, ולא אסרו אלא בדבר הניכר כגון לקחת פירות וכלים. או משום מצות פריה ורבייה התירו (עפ"י רש"י ע"ז נד.).

ג. לפי מה שאנו נוקטים המקדש בגזל אינה מקודשת, צריך להעמיד משנתנו כשהלוקח ידע שהם איסורי הנאה, או שמכרם לנכרי, אבל בלאו הכי הלא הדמים שבידו גזולים הם ואינה מקודשת (ראשונים).

דף נז

- קטו. א. ציפורי מצורע — מה דינן לענין איסור אכילה והנאה?
- ב. שחט את הציפור שלא באזוב / עץ ארו / שני תולעת — מה דינה?
- ג. שחטה ונמצאת טריפה — מה דינה ודין הציפור המשולחת?
- ד. היכן משלח את הציפור?
- ה. האם ישנם בעלי חיים שאסורים בהנאה מחיים?